

Barock 1600 - 1750

Utsmyckningarna och detaljerna är typiska för barocken.

Under barocken skulle allt vara stort och mycket. Man smyckade ut det mesta. Tittar man på slott eller möbler som är byggda under barocken så ser man mängder av detaljer och utsmyckningar, och samma idéer märks även i musiken. Man skrev musikstycken med många detaljer. Lyssnar man noga hör man att mycket händer i bakgrunden.

Barockmusik är den västerländska benämningen för konstmusiken under perioden 1600 – 1750. Ordet "barock" betyder egentligen orimligt eller smaklöst och myntades på 1800-talet då man ville beteckna stilen som förvrängd och smaklös. Dur- och mollskalor som är grunden till dagens musik började användas och ackorden blev viktigare än melodin.

Under barocken hade musikinstrumenten inte utvecklats fullt så mycket som idag. Trumpeter och horn hade inga ventiler att trycka ner. Tvärflöjterna som vi idag är vana att se silvergänsande i metall var under barocken tillverkade i trä, och pianot kom först i slutet på barocken. Det instrument som bestämde styrkan på musiken var Cembalon.

Cembalon liknar ett piano men den stora skillnaden är mellan de två är att när man slår ner en tangent på ett piano så är det en klubba som slår till en sträng, men när man slår ned en tangent på en cembalo så sitter den en träarm som knäpper till strängen. Det fanns med andra ord bara två lägen i barockmusik antingen spelade man starkt "f" (betyder Starkt, forte) eller så spelade man svagt "p" (betyder Svagt, piano).

Barockens kompositörer skrev och komponerade ofta till bibliska teman och deras verk uppfördes sålunda i kyrklig miljö eller på någon av de många furstehoven som fanns

under denna tid. Det som musikaliskt präglar barocken är man använde en ganska komplicerad melodik med mycket utsmyckningar.

Operan dök upp som konstform och dess hemland var Italien. Sången var i centrum och operasångarna blev bejublade stjärnor. De kvinnliga partierna sjöngs av manliga kastratsångare.

Två stilar som uppkom under Barocken var Concerto Grosso och Concerto. Concerto Grosso går ut på att låta en stor orkester spela mot en liten orkester. På så sätt fick man dynamiska skillnader. När alla spelade = starkt, när den lilla gruppen spelade = svagt. Concerto innebar att en soloinstrumentalist spelade mot en stor orkester. Mot slutet av Barocken började man med offentliga konserter. Detta ledde till att musik blev tillgänglig för fler än tidigare.

JOHANN SEBASTIAN BACH

- Född i Tyskland år 1685
- Organist/kantor
- Skrev mycket kyrkomusik
- Fick 20 barn
- Dog 1750

Kända verk:

- Toccata & Fuga i d-moll
- Air

ANTONIO VIVALDI

- Född 1678 i Italien
- Violinist/kompositör/präst
- Utvecklade konsertformen
- Dog i Wien 1741

Kända verk:

- De fyra årstiderna

Klassicism 1750 – 1830

Klassicismen kallas också för Wienklassicism. Namnet kommer från att musikens och kulturlivets centrum under den här tiden låg i staden Wien.

Det som skiljer Wienklassicismen från Barocken är framför allt att intresset för vokal (sång) musik som mer och mer övertogs av instrumental musik så som symfonier, sonater, solokonsert. Styckena komponerades ofta med en framträdande melodi istället för som

tidigare med flera likvärdiga melodistämmor. Man kan nästan jämföra klassicismens enkla melodier med dagens radiohits, de är enkla och fastnar lätt, alltså lätta komma ihåg. Under denna period utvecklades den "moderna" symfonin och orkestern fick sitt nuvarande utseende. Symfonin som utvecklades av Haydn, består av fyra satser. Den första och sista satsen är snabba och de emellan är långsamma. Under den här epoken blev också konserten vanlig, alltså musik skriven för ett soloinstrument kompat av en orkester.

Joseph Haydn

- Född 1732 i Österrike
- Violinist/kompositör
- La grunden för klassicismens musik
- Skrev 108 symfonier
- Dog i Wien 1809

Kända verk:

- Trumpetkonsert i Eb-dur
- Tysklands nationalsång

De mest kända och stilbildande kompositörerna inom denna epok var Joseph Haydn, Wolfgang Amadeus Mozart och Ludwig van Beethoven. Deras kompositioner (med undantag för Beethovens senare verk) har använts som riktmärke för stilens enkelhet, balans och måttfullhet. Wienklassicismen var operans storhetstid. Mozart anses av många vara den störste operakompositören med verk som "Don Juan", "Trollflöjten" och "Figaros bröllop".

Man började använda sig av Crescendo och Diminuendo, dvs. man kunde öka volymen från svagt till starkt eller tvärtom eftersom man nu hade ersatt cembalon med pianot som har större möjligheter för dynamik. Man kunde under den här epoken få volymen att svälla från svagt till starkt eller tvärtom.

Crescendo
Musiken ökar i
ljudstyrka

Diminuendo
Musiken minskar
i ljudstyrka

Musikerna bröt sig under klassicismen i viss mån ur hoven och kyrkan. Musik blev nu en fristående konstform och tonsättarna försörjde sig genom att sälja sina verk till förläggare, ge lektioner och ge offentliga konserter. Nu blev det möjligt för "vanligt" folk att lyssna på musik i konserthus.

Om Haydn sägs vara den som uppfann den "moderna" symfonin, brukar Mozart sägas vara den som fulländade den. Beethoven bröt mönstret för hur musik skulle låta och var den som ledde musiken in i nästa epok, Romantiken.

Wolfgang Amadeus Mozart

- Född 1765 i Österrike
- Violinist/pianist/kompositör
- Anses som en av klassicismens och hela musikhistoriens största kompositörer
- Dog fattig i Wien 1791

Kända verk:

- Eine Kleine nachtmusik
- Turkisk marsch
- Symfoni nummer 40

Ludwig Van Beethoven

- Född 1770 i Tyskland
- Pianist/kompositör/dirigent
- Virtuos
- Blev döv
- Dog i Wien 1827

Kända verk:

- Für Elise
- Månskensonaten
- Symfoni nummer 5, 6 & 9

Romantik 1830 – 1900

Romantikens musik är benämningen för den västerländska konstmusiken under perioden 1830 – 1900. Alla konstarter sökte sig nu från det klara till det dunkla, till själens innersta djup och till fjärran tider och platser. Inom musiken innebar det en uppmjukning av de stränga formerna och en rikare, mer varierad harmonik. Ett av de tydligaste riktmärkena inom romantiken var strävan att uttrycka sina egna känslor och tankar (vilket hade varit omöjligt under t.ex. barocken). Under den här tiden drömde man ofta bakåt. Många människor hade flyttat till stan där det ofta var fattigt och smutsigt och de drömde om livet på landet, om hur det var förr i tiden. Man såg också med en skräckblandad förtjusning på natur och folktro. I

både musik, litteratur och konst var det vanligt med t.ex. troll och andra övernaturliga ting.

Ett annat kännetecken för den romantiska musiken är programmusiken. Programmusik innebär att man kan följa musikens förlopp t.ex. en historia som t.ex. i Bergakungens sal, en hjälte eller varför inte en sorglig kärlekshistoria som t.ex. Romeo och Julia.

Romantikens tonsättare var inte längre bundna till kyrkan som tidigare epokers tonsättare ofta var, utan kunde skriva "fritt" och ibland bli riktigt rika på sitt arbete. Symfoniorkestrarna under romantiken kunde vara enormt stora med flera hundra musiker jämfört med barockens små kammarorkestrar med runt tjugofem musiker.

Många kompositörer skrev under Romantiken nationalromantisk musik om det egna landets folk, kultur och landskap. Jean Sibelius "Finlandia" (Finland), Edward Griegs "Peer Gynt" (Norge) och Peter Tjajkovskijs "Nötknäpparen" och "Svansjön" (Ryssland) är exempel på nationalromantiska kompositörer och deras verk. Svansjön är ett exempel på en balett, alltså en dansföreställning med musik.

Inom operan var de största namnen Giuseppe Verdi och Richard Wagner. Wagners verk kännetecknades av en pompös stil där stora orkestrar användes. Orkestern kunde låta mycket större på grund av att instrumenten utvecklades.

Under det tidiga 1800-talet skedde en stark utveckling av blåsinstrumenten. Mässingsinstrumenten, som trumpeterna och valthornet försågs med ventiler som med knappar kunde öppnas och stängas. På så sätt kunde instrumenten lätt ta alla toner istället för ett begränsat urval.

Den nya konstnärsrollen under 1800-talet ledde till ökade kontakter mellan de olika konstarna. Författare, målare och musiker umgicks och påverkade varandra. Utvecklingen av den lyriska sången, kallad Lied är ett exempel på detta.

Edvard Grieg

- Född 1843 i Norge
- Pianist/kompositör
- En av nationalromantikens viktigaste kompositörer
- Dog 1907

Kända verk:

- I Bergakungens sal
- Peer Gynt

Frederic Chopin

- Född 1810 i Polen
- Pianist/kompositör/pedagog
- Ett berömt underbarn
- Dog i Paris 1849

Kända verk:

- Fantasie impromptu
- Minutvalsen

Ordlista

Dynamik – Skillnaden mellan stark och svag ljudvolym.

Epok – En tidperiod, där musik, konst, arkitektur, litteratur m.fl. har gemensamma drag. Kan vara några få år eller flera hundra år. Antiken och barocken är exempel på olika epoker.

Verk – En komposition, en eller flera "låtar". Inom klassisk musik kan ett verk t.ex. vara en symfoni. Symfonin är sen indelad i mindre delar, så kallade *satser*.

Tonsättare – En person som skriver musik, kallas också för en *kompositör*.

Skala – En serie/följd av toner som utgör ett tonförråd, alltså de toner man använder i ett stycke/låt. Vanligast är dur- och mollskalor, men det finns också många andra skalor.

Stycke – Ett annat ord för låt. Används främst inom den klassiska musiken.

Harmonik – Toner som klingar/låter tillsammans. Ackord kan vara ett exempel på harmonik där tre toner klingar tillsammans.

Opera – Ett verk där sång, musik och teater blandas.

Cembalo – Föregångaren till pianot. Låter ungefär som en gitarr och kunde bara spela en ljudstyrka.

Balet – Ett verk där musik och dans kombineras.

Kastratsångare – En manlig sångare som opererats innan målbrottet för att låta som en ung pojke eller kvinna.

Sakral musik – Musik som är skriven med ett religiöst syfte. T.ex. en psalm för kyrkan.

Profan musik – Musik som är icke kyrklig/religiös. Kan också kallas *världslig musik*.